

מנהג בכתב

שיעור חזק חזמי בדרך קצרה

לע"נ הרה"ג ר' שמואל יצחק בן רבי יום טוב ליפמן שטרן זצ"ל הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 368 פרשת דברים תשע"ט

תמורה כא-כז

במזבח ומעשר לא טעון מזבח, אלא יש ללמוד מהפסוק ואכלת לפני ה' אלוֹקֶיךָ מעשר דגנך ותירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך, ומקישים מעשר לבכור כמו שבכור נאכל רק לפנים מהחומה כך מעשר שני נאכל רק לפנים מהחומה ולכן עזאי היה קשה ממה ששינונו שאין בין שילה לירושלים אלא שבשילה אוכלים קדשים קלים ומעשר שני בכל הרואה ובירושלים רק לפנים מהחומה וקדשי קדשים רק לפנים מהקלעים, והיינו אומרים שמעשר שני יאכל בירושלים בכל הרואה, קמ"ל שלא. אחרים אומרים שאין לומר שבכור שעברה שנתו יפסל כפסולי המוקדשים, שכתוב מעשר דגנך תירושך ויצהרך והוקש בכור למעשר כמו שמעשר לא נפסל משנה לחברתה כך בכור לא נפסל משנה לחברתה, ורבנן שלמדו מההקש לדבר אחר הם למדו את הדין שבכור לא נפסל משנה לחברתה מהפסוק מלפני ה' אלוֹקֶיךָ תאכלנו שנה בשנה, ואחרים למדו משנה בשנה כמו ששינונו שהבכור נאכל בשנה זו ובשנה האחרת שהוא נאכל לשני ימים ולילה אחד, ורבנן למדו את זה מהפסוק יהיה לך כחזה התנופה של שלמים.

פרק ולד חטאת

משנה ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ימותו, ושאבדה ונמצאת בעלת מום אם התכפרו בעליה הם ימותו, ואינה עושה תמורה,

דף כב ולא נהנים ולא מועלים בה ואם עוד לא כפרו בעליה היא תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה אחרת והיא עושה תמורה ומועלים בה. גמרא יש להקשות מדוע המשנה חילקה את חטאות המתות לשתי בבות, ויש לומר שברישא אין חילוק ובכל מקרה ימותו אך בסיפא יש חילוק אם התכפרו בעליה או לא.

משנה זו נשנתה גם במסכת מעילה, וכאן שנאוה לדין תמורה ואגב כך כתבו את דין מעילה, ובמעילה שנו את דין מעילה ואגב כך שנו את דין תמורה.

ר"ל אומר שחטאת שעברה שנתה רואים כאילו היא עומדת בבית הקברות והיא רועה, ויש להקשות ממה ששינונו שעברה שנתה ואבדה ונמצאת בעלת מום אם אחר שכפרו הבעלים היא מתה ולר"ל בעברה שנתה היא רועה, ור"ל יבאר שמה שכתוב ברישא אבדה מתה זה על אבדה ונמצאת בעלת מום אם אחר שכפרו הבעלים היא תמות, אך קשה א"כ מה שיין לומר אח"כ אם קודם שהתכפרו הבעלים תרעה הרי היא כבר בעלת מום, ורבה מבאר שהיא אבדה ונמצאה בעלת מום עובר ואם זה אחר שכפרו הבעלים היא מתה ואם קודם שהתכפרו הבעלים היא תרעה עד שיפול בה מום קבוע והיא תמכר, ורבה מקשה שתי תשובות, שלדברי רבה שכבר יש בה מום עובר יש לכתוב ישמור, ועוד מדוע כתוב בכבא הזו שעברה שנתה, אלא מבאר רבא שכתוב עברה שנתה ואבדה או שאבדה ונמצאת בעלת מום אם אחר שכפרו הבעלים היא מתה ואם קודם שהתכפרו הבעלים היא תרעה עד שתסתאב ותמכר, וצריך לשנות אבדה גם בבעלת מום וגם בעברה שנתה שאם היינו שונים לגבי עברה שנתה היינו אומרים שרק בה מועיל אבדה כי אינה ראויה לבא על חטא אך בבעלת מום שלולא המום היא ראויה להקרב א"כ לא יועיל לה אבדה, קמ"ל שמועיל, ואם היינו שונים לגבי בעלת מום היינו אומרים שרק בבעלת מום מועיל אבדה כי היא לא ראויה להקרבה אך בעברה שנתה שהיא ראויה להקרבה לא יועיל לה אבדה, ויש להקשות הרי רבא עצמו אמר שאבדה בלילה לא נקראת אבידה, ויש לחלק שבלילה זה לא ראוי לא בגוף ולא בדמים, אך בבעלת מום היא היתה ראויה לדמים קודם אבידה, ויש להקשות ששינונו שאם מת שער המשתלח יביא עוד זוג והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ודמיו יפלו לנדבה שחטאת ציבור אינה מתה משמע ששל יחיד מתה, ואמר ר' יוחנן שבעלי חיים נדחים והוא מתכפר בשני שבזוג שני והראשון הוא כמו עברה שנתה, ודוקא של ציבור אינו מת אך ביחיד מת ולא צריך שיהיה שני סיבות ליריעותא, ורבא יבאר שאין לדמות דחויים לאבודים, שבאבודים דעתו עליהם עד שימצאו ואילו הדחויים לא יהיו ראויים יותר.

דף כא לכאורה יש לדייק מדברי המשנה שולד ולדן עד סוף העולם יביא בדמיהם, משמע שהם עצמם לא, ויש לומר שמדובר שילדה נקבה, אך קשה וכי עד סוף העולם לא ילדו זכר אחד, אמר ר' אבין בר כהנא שאני מתרין לך תירוצים דחוקים כשל בבליים ולולא כן ניתן לומר שאמנם ילדו גם זכרים ואכן יכול להקריבם, אך המשנה דברה על דין הנקבות עד סוף העולם.

משנה תמורת בכור ומעשר וולדן וולד עד סוף העולם הם בכור ומעשר ויאכלו במומם לבעלים, והחילוק בין בכור ומעשר לכל הקדשים שכל הקדשים נמכרים באטליז ונשחטים באטליז ונשקלים בליטרא מלבד בכור ומעשר, ולכל הקדשים יש פדיון להם ולתמורתיהם שרק מבכור ומעשר, והם באים מחו"ל חוץ מבכור ומעשר, אך באו תמימים יקרבו, ובעלי מומים נאכלים במומם לבעלים, ור"ש אומר שהטעם לכך הוא שלבכור ומעשר יש תקנה במקומם שירעו אך שאר הקדשים כשנולד בהם מום הם בקדושתם. גמרא רב בר רב עזא אמר שבא"י הסתפקו במטיל מום בתמורת בכור ומעשר האם כיון שהוא לא קרב לא חייב על כך, או שכיון שהם קדושים חייב על כך, ואבוי מקשה מדוע אין ספק על מטיל מום בתשיעי של מעשר והיינו בגלל שהתורה מיעטה עשירי ולא תשיעי א"כ גם לגבי תמורה יש מיעוט לא תפדה קדש הם שהם קרבים ולא תמורתם, ור"נ בר יצחק שנה שרב אחא בר רב עזא אמר שבא"י הסתפקו במטיל מום בתשיעי של מעשר, ואבוי אמר מדוע אין ספק במטיל מום בתמורת בכור ומעשר והיינו שהתורה מיעטה קדש הם הם קרבים ולא תמורתם א"כ גם בתשיעי של מעשר יש מיעוט עשירי ולא תשיעי.

המשנה אומרת שאם באו תמימים מחו"ל יקרבו, ויש להקשות שכן אנטיגנוס העלה בכורות מבבל ולא קבלו ממנו, אמר רב חסדא שנחלקו בזה ר"ע ור' ישמעאל ששינונו שר' יוסי אמר ג' דברים בשם ג' זקנים שר' ישמעאל אמר שאין לומר שבזמן הזה אדם יעלה מעשר שני לירושלים שיש ללמוד מבכור שטעון הבאת מקום וכן מעשר, וכמו שבכור נאכל רק בפני הבית כך מעשר נאכל בירושלים רק בפני הבית, ויש לפרוך שבכור טעון מתן דם ואימורים במזבח ומעשר אינו טעון מזבח, ויש להוכיח מביכורים שהם טעונים הבאת מקום וכמו שהם נאכלים רק בפני הבית כך מעשר מאכל רק בפני הבית, ויש לפרוך שביכורים טעונים הנחה ומעשר אינו טעון הנחה, לכן לומדים מהפסוק ואכלת לפני ה' אלוֹקֶיךָ מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך, והוקש מעשר לבכור כמו שבכור נאכל רק בפני הבית כך מעשר נאכל רק בפני הבית, אך קשה מדוע לא למדו מעשר בצד השהו מבכור וביכורים, מבאר רב אשי שיש פירכא על צד השהו שיש בכור וביכורים צד מזבח, ויש לדייק שאם ר' ישמעאל סובר שקדושה הראשונה קדשה לשעתה ולעתיד לבא א"כ בכור ומעשר בני הבאה גם כשאין בית ואם הקדושה הראשונה לא קדשה לעתיד לבא א"כ גם בכור יש ספק, ויש לומר שר' ישמעאל סובר שקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא ומדובר שנזרק דמו של הבכור קודם חורבן ונחרב הבית ועדיין בשרו קיים וכיוון שעכשוו אם היה דם לא יכולים לזרקו א"כ לומדים בשר מדם עמוד ב ולומדים מעשר מבכור, אך קשה וכי לומדים קדשים אחד מהשני הרי ר' יוחנן אמר שבכל התורה לומדים למד מלמד מלבד קדשים, ויש לומר שמעשר נחשב חולין אך זה מובן רק אם הולכים אחר הלמד אך אם הולכים אחר המלמד והוא קדשים א"כ לא לומדים מהלמד, ויש לומר שבשר ודם הם דבר אחד וזה לא נקרא למד מהלמד, ור"ע סובר שאין לומר שאדם יעלה בכור מחו"ל בזמן המקדש ויקריבנו שכתוב ואכלת לפני ה' אלוֹקֶיךָ מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך ורק ממקום שאתה מביא מעשר דגן אתה מביא בכור וממקום שאתה לא מביא מעשר דגן לא מביאים בכור, וכן עזאי אומר שאין לומר שאדם יעלה מעשר שני ויאכלנו בכל הרואה שלומדים מהדין שכמו שבכור טעון הבאת מקום והוא נאכל רק לפנים מהחומה כך מעשר שני שטעון הבאת מקום יאכל רק לפנים מהחומה, אך ניתן לפרוך שבכור טעון מתן דם ואימורים

עמוד ב יש לדקדק לדעת מי אמר רבא שאבידת לילה אינה אבידה הרי לרבנן גם אבודה ביום אם היא אבודה בשעת הפרשה היא מתה, ואם לדעת רבי הרי הוא אמר שרק אבידת יום מתה והוא סובר שבאבידת לילה היא רועה, ויש לומר שזה לדעת רבנן ומדובר באבדה בשעת כפרה שמה שרבנן אמרו שאבודה בשעת כפרה מתה זה דוקא כשתחלת אבידתה ביום אך אם תחילת אבידתה בלילה היא לא מתה.

אבי אומר שנוקטים שרק אבודה בשעת כפרה מתה ולא גנובה או גזולה, ור' אושעיא סובר שגם אם התערבה אחת בעדרו היא נקראת אבודה ואפילו אם התערבה באחת של חולין, ור' יוחנן אמר אחורי הדלת, והסתפקו אם כוונתו של ר' יוחנן שאף אחד לא רואה אותה אך אם היא בחוץ שרואים אותה היא לא נקראת אבודה, או שאחורי הדלת היא אבודה למרות שאם יחזיר פניו לשם הוא יראה אותה וכ"ש כשהיא בחוץ לגמרי היא נקראת אבודה, ונשאר בתיקו.

רב פפא אומר שלמדנו שאם נאבדה ממנו אך לא מהרועה וכל שכן אם היא אבודה מהרועה ולא ממנו היא לא נקראת אבודה, ויש להסתפק באופן שנאבדה ממנו ומהרועה אך אחד בסוף העולם מכיר בה אם היא נקראת אבודה, ונשאר בתיקו.

רב פפא מסתפק באופן שנאבדה והקריב את חברתה והיא נמצאה בעוד שדם חברתה בכוס, לכאורה לרבי אין ספק שהרי הוא סובר שאבודה בשעת הפרשה מתה, אלא הספק הוא לרבנן שאמרו שאם היתה אבודה בשעת הפרשה היא רועה ודוקא קודם קבלת הדם בכוס אך אם כבר התקבל הדם בכוס היא תמות כאילו התכפר שכל העומד להזרק כזרוק, או שכל עוד לא נזרק הדם זה כאבודה בשעת הפרשה והיא תרעה, וללישנא בתרא הספק הוא לדעת רבי באופן שקיבל את דמה בשתי כוסות ואחד מהם אבד, ואין ספק למ"ד שכוס עושה את חבירו דחוי והספק הוא למ"ד שכוס לא עושה את חבירו כדחוי אלא כשיריים, ודוקא כששניהם נמצאים ויכול לזרוק אחד מהם אך כאן אין אפשרות לזרוק את שניהם וא"כ הוא כאבוד או שאין הבדל ואחד לא דוחה את חבירו, ונשאר בתיקו.

משנה מי שהפריש חטאת ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואח"כ נמצאה הראשונה היא תמות, וכן אם הפריש מעות לחטאתו ואבדו והפריש אחרים תחתיהם ואח"כ נמצאו המעות הראשונות הם ילכו לים המלח, מי שהפריש מעות לחטאתו ואבדו והפריש אחרים תחתיהם ולא הספיק לקנות עדיין ומצאו את הראשונים יביא משניהם והשאר יפלו לנדבה, מי שהפריש מעות לחטאתו ואבדו והפריש חטאת תחתם ולא הספיק להקריבה עד שנמצאו המעות והחטאת נעשתה בעלת מום היא תמכר ויביא מהמעות של אותה חטאת וכן את מה שהפריש ויביא משתיהם חטאת והשאר יפלו לנדבה, וכן אם הפריש חטאת ואבדה והפריש מעות אחרים ונמצאה והיא בעלת מום היא תמכר ויביא משני הדמים חטאת והשאר יפלו לנדבה, מי שהפריש חטאת ואבדה והפריש מעות תחתיה ולא הספיק לקנות מהם חטאת עד שנמצאה הראשונה והיא בעלת מום היא תמכר ויביא משני הדמים חטאת והשאר יפלו לנדבה, מי שהפריש חטאת ואבדה והפריש אחרת תחתיה ולא הספיק להקריבה עד שנמצאה הראשונה ושתייהן תמימות אחת מהם תקרב לחטאת והשניה לרבי היא תמות ולחכמים היא תרעה, שחטאת אבודה מתה רק אם נמצאה אחרי שכפרו הבעלים, וכן מעות חטאת הולכים לים המלח רק אם נמצאו אחר שהתכפרו הבעלים, מי שהפריש חטאת והיא נעשתה בעלת מום ימכרנה ויביא בהמה אחרת, ור"א בן ר"ש אומר שאם קרבה השניה עד שלא נשחטה היא תמות כיון שכבר התכפרו הבעלים. **גמרא** משמע שאבודה מתה רק אם הקריב אחרת תחתיה ואם לא הקריב אחרת תחתיה היא רועה, וזה כרבנן שסוברים שאבודה בשעת הפרשה רועה, ויש לדייק שבסיפא כתוב שאם הפריש מעות לחטאתו ואבדו והפריש אחרים תחתיהם יביא משניהם והשאר יפלו לנדבה משמע רק מאלו ומאלו אך אם הביא מאחת מהם השאר ילכו לים המלח, א"כ זה כרבי שאמר שאבודה בשעת הפרשה מתה א"כ הרישא כרבנן והסיפא כרבי, וזה מובן לרב הונא שאמר בשם רב,

דף כג שלכו"ע אם משך אחת והקריבה השניה מתה, א"כ בסיפא מדובר שמשך אחת מהם והקריב ולכו"ע, אך לר' אבא שאמר בשם רב שלכו"ע אם התכפר בשאינה אבודה האבודה מתה ונחלקו בהתכפר באבודה שלרבי המפריש לאיבוד הולך לאיבוד ולרבנן זה לא הולך לאיבוד, א"כ יוצא שהרישא במשנה זה כרבנן והסיפא כרבי, ואין לומר שהחידוש הוא שנחלקו בזה רבי

ורבנן שהרי המשנה מביאה להדיא שנחלקו רבי ורבנן במפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואח"כ נמצאה הראשונה ושתייהן עומדות, לרבי אחת תקרב והשניה תמות ולרבנן חטאת מתה רק אם נמצאה אחר שכפרו הבעלים ומעות הולכים לים המלח רק אם נמצאו אחר שהתכפרו הבעלים, ויש לומר שאכן המשנה באה לחדש שדבר זה תלוי במחלוקת רבי ורבנן.

רב הונא אמר בשם רב שלכו"ע אם משך אחת והקריבה השניה מתה, ונחלקו אם בא להמלך שלרבי לא עשו תקנה בקדשים ואומרים לו התכפר בזו שלא אבדה והאבודה מתה ולרבנן עשו תקנה בקדשים שלא תמות ואומרים לו שיתכפר באבודה ושאינה אבודה תרעה, ורב משרשיא מוכיח ממה ששינוי שנאמר במנחה יאכלו שאם אכילתה מועטת יאכלו עמה חולין ותרומה כדי שתאכל על השובע ומה שכתוב אח"כ יאכלוה בא ללמד שכשאכילתה מרובה לא יאכלו עמה תרומה וחולין כדי שלא תהיה האכילה גסה, ולכאורה זה גם לרבי א"כ משמע שעושים תקנה בקדשים, ויש לומר שזה רק לרבנן.

ר' אבא אמר בשם רב שלכו"ע אם התכפר באינה אבודה האבודה מתה, ונחלקו בהתכפר באבודה שלרבי המפריש לאיבוד הולך לאיבוד, ולרבנן זה לא הולך לאיבוד, ולכאורה יש להוכיח ממה ששינוי בשעיר המשתלח שמת והביאו אחר תחתיו השני ירעה עד שיסתאב ודמיו יפלו לנדבה שחטאת ציבור לא מתה משמע ששל יחיד מתה, ורב אמר שבעלי חיים אינם נדחים והוא מתכפר בשני שבזוג הראשון והשני הוא כהופרש לאיבוד ומשמע שרק בציבור ירעה אך ביחיד הוא ימות, **עמוד ב** ולכאורה זה גם לרבנן, ויש לדחות שזה רק לדעת רבי, ויש להוכיח מדברי המשנה שאם הפריש חטאת ואבדה והקריב אחרת תחתיה הראשונה תמות משמע רק אם קרבה השניה ואם לא היא תרעה ואין חילוק אם יתכפר באבודה או בשאינה אבודה ואין חילוק אם משך או לא משך וקשה לרב הונא ולר' אבא, ויש לומר שהמשנה לא ירדה לחילוקים אלא לדבר הפסוק, ויש להוכיח ממה ששינוי שאם הפריש מעות לחטאת ואבדו והפריש אחרים תחתיהם ואח"כ נמצאו המעות יביא מאלו ומאלו חטאת והשאר יפלו לנדבה ומשמע רק כשהתכפר מאלו ומאלו ואם התכפר מאחר הם ילכו לים המלח ואין חילוק אם התכפר באבודה או בשאינה אבודה ואין חילוק אם משך או לא משך, וקשה על רב הונא ור' אבא, וגם כאן יש לתרץ שהמשנה לא ירדה לחילוקים אלא לדבר הפסוק.

ר' אמי אומר שאם הפריש שני ציבורי מעות לאחריות יתכפר באחד מהם והשני יפול לנדבה, ולכאורה לרבי זה פשוט שיפלו לנדבה שהרי הולך לאיבוד רק במפריש לאיבוד אך במפריש לאחריות הוא מודה שיפול לנדבה, ולרבנן פשוט שיפלו לנדבה שהרי אם במפריש לאיבוד סוברים רבנן שזה לא הולך לאיבוד ק"ו שבמפריש לאחריות זה לא ילך לאיבוד, ויש לומר שר' אמי בא לחדש לדעת ר"ש שהיינו אומרים שהוא לא סובר שבאים נדבה, קמ"ל שהם באים נדבה, אך קשה ששינוי שהיו י"ג שופרות במקדש וכתוב עליהן תקלין חדתין ותקלין עתיקים, קינים, וגזולי עולה, עצים, לבונה, זהב לכפורת, וששה לנדבה, ושינוי שלר' יהודה אותם ששה של נדבה הולכים לעולה שבאה ממותרות ועורה לא הולך לכהנים, ור' נחמיה אמר לו ויש אומרים בשם ר"ש שא"כ בטל מדרש יהוידע הכהן על הפסוק אשם הוא כולו לרבותכל דבר שבא ממותר חטאות ואשמות לקנות בדמיו עולות, הבשר לשם והעור לכהנים, א"כ ר"ש סובר שזה בא נדבה, ויש לומר שהחידוש לר"ש הוא שלא נאמר שר"ש סובר שרק בסדר אחד יש נדבה שהפריש ציבור מעות אחד ונשאר מהם,

דף כד אך אם הפריש שני צבורי מעות ואחד לאחריות זה לא ילך לנדבה, קמ"ל ר' אמי שמתכפר באחד והשני לנדבה.

ר' הושעיא אומר שאם הפריש שתי חטאות לאחריות יתכפר באחת מהם והשניה תרעה, ולכאורה לרבנן זה פשוט שאם הפריש לאיבוד זה לא הולך לאיבוד ק"ו שכשמפריש לאחריות זה לא ילך לאיבוד, ואם זה כר"ש הריהוא סובר שחמש חטאות מתות אלא זה לדעת רבי והוא אמר רק לגבי מפריש לאיבוד ולא במפריש לאחריות, ויש להוכיח ממה ששינוי שאם הפריש חטאת והיא בעלת מום ימכרנה ויביא אחרת תחתיה, ור"א בן ר"ש אומר שאם קרבה השניה קודם שנשחטה הראשונה היא תמות שכבר כפרו בעליה, ולכאורה אם ר"א בן ר"ש סובר כרבי גם באחריות היא לא מתה, אך יתכן שר"א בן ר"ש סובר כר"ש אביו שחמש חטאות מתות, ויש לדייק מהמשנה שאומרת לפי שאין חטאת ציבור מתה משמע ששל יחיד בצורה הזו החטאת מתה ורב אומר

שבעלי חיים אינם נדחים והוא מתכפר בשני שבזוג הראשון והשני הוא כאחריות, ומה שדייקנו ששל יחיד מתה רב לשיטתו שמצוה להביא את הראשון.

רב שימי בר זירי שנה לפני רב פפא שאם אבדה בשעת הפרשה לרבי היא מתה ולרבנן תרעה ואם אבדה בשעת כפרה לרבנן מתה ולרבי רועה, ולכאורה זה ק"ו שאם אבדה בשעת הפרשה לרבנן רועה ולרבי היא מתה ק"ו שאבדה בשעת כפרה לרבנן מתה שגם לרבי היא מתה, אלא יש לפרש שאבדה בשעת הפרשה לרבי מתה ולרבנן רועה, ואבדה בשעת כפרה לכו"ע היא מתה.

שנו בבביתא שלא מרגילים ביו"ט להפשיט את העור דרך רגליו, וכן לא מרגילים בבכור ובפסולי המוקדשים, ואמנם ביו"ט מובן כדי לא לטרוח טירחא שאינה לצורך יו"ט, אך קשה מדוע אסור בבכור, ומבאר רב חסדא שזה לדעת ב"ש שבכור בעל מום הוא בקדושתו שב"ש אמרו שישראל לא ימנה עם כהן בבכור, ובפסולי המוקדשים מבאר רב חסדא שזה כדעת ר"א בן ר"ש, ששנינו שאם היו לפניו שתי חטאות תמימה ובעלת מום התמימה תקרב ובעלת מום תפדה ואם נשחטה בעלת מום קודם שנוזק דם התמימה היא מותרת ואם היא נשחטה אחר זריקת דם היא אסורה, ור"א בן ר"ש סובר שאפילו אם בשר בעלת מום כבר בקדרה וזרקו את דמה של התמימה היא תצא לבית השריפה, אך קשה מדוע רב חסדא לא העמיד את שתי הבכות כב"ש, ויש לומר שיתכן שב"ש דברו רק על בכור שקדושתו מרחם אך בפסולי המוקדשים לא, אך קשה מדוע רב חסדא לא העמיד את שתי הבכות כר"א בן ר"ש, ויש לומר שיתכן שר"א בן ר"ש דיבר בפסולי המוקדשים שיש בהם כח לתפוס פדיונם אך בבכור לא, ויש להקשות וכי ר"א בן ר"ש חולק על המשנה שכל פסולי המוקדשים נמכרים באטליז ונשקלים בליטרא א"כ זה סיבה שיפדה יותר ביוקר מההקדש, אמר רב מרי בר רב כהנא שמה שמרויח בעור ע"י שמרגיל הוא מפסיד בבשר, ובא"י ביארו בשם ר' אבין שהוא נראה כמו עובד עבודה בקדשים, ור' יוסי בר' אבין אומר שגזרו שמא יגדל מהם עדרים עדרים.

עמוד ב פרק כיצד מערימים

משנה כיצד מערימים להפקיע בכור מהכהן, שכשהמבכרת מעוברת אומר הבעלים מה שבמעיה עולה אם זכר עולה וילדה זכר הוא יקרב עולה, ואם ילדה נקבה היא תקרב לשלמים ואם אמר אם זכר עולה ואם נקבה שלמים וילדה זכר ונקבה הזכר יקרב לעולה והנקבה לשלמים, ואם ילדה שני זכרים אחד מהם יקרב עולה והשני ימכר לחייבי עולה ודמיו חולין, ואם ילדה שתי נקבות אחת תקרב לשלמים והשניה תמכר לחייבי שלמים ודמיה חולין, ואם היא ילדה טומטום ואנדרוגינוס רשב"ג אומר שהקדושה לא חלה עליהם. **גמרא** רב יהודה אומר שמותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם, ויש להקשות מדברי המשנה שאומר מה שבמעיה עולה ומשמע שאם יאמר שלמים הוא לא יפקיע מקדושת בכור ורב יהודה אמר שניתן להפקיעו מקדושתו, ויש לומר שהמשנה מדברת בזמן ביהמ"ק לכן מועיל רק אם אומר שמה שבמעיה עולה ורב יהודה מדבר בזמן הזה שהוא לא ראוי להקרבה, אך קשה א"כ מה מחדש רב יהודה, ויש לומר שהחידוש הוא שלא נאמר שגזרו שמא יעשה בו מום אחר שיצא כבר רוב ראשו, אך קשה מדוע לרב יהודה עדיף כך, ויש לומר שעדיף להטיל מום בספק נולד ולא יצטרך להשהותו ויש יותר חשש שיבא בו לגיזה ועבודה.

המשנה אומרת במבכרת אם ילדה נקבה היא לזבח שלמים, יש להקשות שבנקבה אין קדושת בכור, ויש לבאר שבסיפא מדובר בבהמת הקדש.

יש להקשות בילדה שני זכרים שאמנם אחד יהיה עולה אך השני ישאר בקדושת אמו, ויש לומר שבסיפא מדובר בבהמת חולין.

דף כה רשב"ג סובר שלא חלה קדושה על ולד שהוא טומטום ואנדרוגינוס לכאורה סובר רשב"ג שולדות קדשים קדושים בהוייתם שאם נאמר שקדושתם ממעי אמם מדוע הקדושה לא חלה על טומטום ואנדרוגינוס הרי תפסה בהם קדושת אמם, א"כ רואים שהולדות קדושים רק בלידתם, והתנא בבביתא דלהלן סובר שהולדות קדושים כבר במעי אמם ששנו בבביתא שאם נאמר בכור לא יקדיש היינו אומרים שבכור לא יקדיש הקדשות, לכן נאמר **איש אותו** שהכוונה היא שלא מקדישים אותו אבל אדם בכור מקדיש הקדשות, ועדיין ניתן לומר שהוא לא יקדיש אבל אחרים יקדישוהו לכן נאמר בבהמה שמדובר בבהמה, ואין ללמוד מבכור את וולדות כל הקדשים שהרי נאמר אך בכור

לחלק, א"כ התנא רצה ללמוד ולדות כל הקדשים מבכור שהוא סובר שקדושתם ממעי אמם.

רב עמרם שאל את רב אשי אם אמר על בכור עם יציאת רובו שיהיה לעולה האם הוא עולה שקדושת עולה חלה על כל מקצת שיוצא, או שהוא בכור שבכל יציאת מקצת הוא יוצא באותו מצב שהוא היה, וללישנא בתרא השאלה היא האם קדושת עולה חלה עליו או שבכור קדושתו מרחם, ורב ששת פשט לו ממה שאילפא הסתפק באמר על הלקט שיהיה הפקר עם יציאת רובו האם הוא לקט שקדושתו בידי שמים או שהוא הפקר שזכו בו כבר העניים והעשירים, ואמר לו אביי מה הספק הרי דברי הרב קודמים לדברי התלמיד, כך כאן לגבי בכור קדושת בכור שהוא דברי הרב קודם לקדושת עולה.

משנה אם אמר על בהמה מעוברת שולדה עולה והיא שלמים דבריו קיימים, ואם אמר היא שלמים וולדה עולה לר"מ הוא ולד זבחי שלמים, ואמר ר' יוסי אם לכך הוא התכוון מתחילה ואי אפשר לקרוא לדבר אחד בשני שמות א"כ דבריו קיימים והאם שלמים והולד עולה, אך אם אחרי שאמר הרי זו שלמים הוא נמלך ואמר שהולד עולה א"כ הולד שלמים שהוא נתפס בקדושת האם. **גמרא** ר' יוחנן אומר שאם הפריש חטאת מעוברת וילדה אם רצה יתכפר באם ואם רצה יתכפר בולד והטעם לכך הוא שמועיל שיור באם והעובר הוא לא ירך אמו וא"כ הוא כמפריש שתי חטאות לאחריות שיכול להתכפר באחת מהם שירצה, ור"א מקשה ששנינו שאם אמר היא שלמים ולד עולה הרי זה ולד שלמים ואם נאמר שהולד הוא שיור א"כ יש לומר הרי זו שלמים שקדושתו מכל עצמו ולא מכח אמו, ורב טבלא אומר שאין להוכיח מהמשנה שרב אמר לתני את שישנה הרי זו שלמים, ויש להוכיח ממי שאמר לשפחתו הרי את שפחה וולדך בן חורין אם היא היתה כבר מעוברת היא זכתה לו וזה מובן רק אם הולד אינו שיור ועובר ירך אמו ולכן היא זוכה לו שהוא כמשחרר חצי עבדו וכו"מ, **עמוד ב** ששנינו שמי ששחרר חצי עבדו הוא יצא לחירות שגיטו וידו באין כאחת אך אם נאמר שהולד אינו שיור ועובר לא ירך אמו מדוע היא זוכה לו הרי שנינו נראים הדברים שעבד יכול לקבל גט שחרור עבדו חבירו מיד רבו שאינו שלו ולא מיד רבו שלו שאין לו יד כלפי רבו א"כ קשה על ר' יוחנן, ויש לומר שנחלקו בזה תנאים ששנינו שאם אמר לשפחתו הרי את בת חורין וולדך עבד לר' יוסי הגלילי ולדה כמוה, ולחכמים דבריו קיימים שנאמר האשה וילדיה תהיה לאדוניה, ולכאורה הפסוק הזה לא שייך לדברי רבנן, ורבא אומר שאכן הפסוק הוא לדברי ר' יוסי הגלילי שולדה כמוה שנאמר האשה וילדיה תהיה לאדוניה שבזמן שהאשה לאדוניה גם ולדה לאדוניה, ולכאורה נחלקו שלר' יוסי הגלילי לא מועיל שיור בעובר ולרבנן מועיל שיור בעובר, ור' יוחנן אמר שלכו"ע מועיל שיור בעובר והטעם של ר' יוסי שולדה כמוה בגלל שנאמר האשה וילדיה, ולכאורה נחלקו בזה בבביתא אחרת שבבביתא אחת שנינו שאם שחט חטאת ומצא בה בן ד' חי היא נאכלת רק לפנים מהקלעים לזכרי כהונה ליום אחד, ויש ברייתא שהיא נאכלת לכל אדם בכל מקום ולעולם, ולכאורה התנא של הברייתא שהולד קדוש סובר ששיירו משוייר, והתנא של הברייתא שאינו קדוש סובר שקדושתו מחמת אמו ושיירו אינו משוייר וקדושתו הרי רק מהלידה לכן הוא כחולין, ור' יוחנן יבאר שלכו"ע שיירו משוייר, ונחלקו התנאים הללו שהתנא הראשון סובר שולדות קדשים קדושים במעי אמם ולכן העובר קדוש כחטאת, והתנא של הברייתא השניה סובר שולדות קדשים קדושים בלידתם ולכן לא חל קדושה על העובר, ועוד י"ל שבבביתא הראשונה מדובר שהיא התעברה ואח"כ הקדישה ויש קדושה נפרדת בולד, ובבביתא השניה מדובר שהקדישה ואח"כ התעברה שאין כלל קדושה בולד אלא רק בלידתו, ורבא מקשה מנין שטעמו של ר' יוחנן הוא בגלל שאם שיירו לולד משוייר אולי נאמר שטעמו הוא שאדם מתכפר בשבח הקדש, אמר רב המנונא שר' אלעזר הוא תלמידו של ר' יוחנן והוא ישב לפני ר' יוחנן והוא לא תירץ כך וא"כ לא יתכן שטעמו של ר' יוחנן הוא בגלל שאדם מתכפר בשבח הקדש.

ר' יוסי אומר שאם אחרי שאמר זו שלמים נמלך ואמר ולדה עולה ולדה שלמים, יש להקשות שזה פשוט שהולד קדוש מיד כשלמים והמקדיש לא יכול להמלך עליו, ומבאר רב פפא שמדובר שאמר ולדה עולה תוך כדי דיבור והיינו אומרים שתוך כדי דיבור כדיבור והוא רק התכוון בדבריו והוא יכול לחזור בו, קמ"ל שאינו יכול לחזור בו.

משנה אם אמר הרי זו תמורת עולה תמורה שלמים לר"מ היא תמורה עולה, ור' יוסי אומר שאם הוא התכוון מתחילה לכך ואי אפשר לקרוא שני שמות יחד דבריו קיימים אך אם אחרי שאמר הרי זו תמורת עולה הוא נמלך ואמר תמורת שלמים א"כ היא תמורת עולה.

דף כו גמרא ר' יצחק בן ר' יוסי אומר בשם ר' יוחנן שלכו"ע אם אמר תחול זו ואח"כ תחול זו תופסים את הלשון הראשון שאמר, ואם אמר לא תחול זו אלא אם תחול זו שניהם קדושים, ונחלקו כשאמר תמורת עולה תמורת שלמים, שלר"מ הוא היה צריך לומר תמורת עולה ושלמים והוא חילק ואמר תמורת עולה תמורת שלמים לכן זה נחשב כאומר לא תחול זו אלא אם תחול זו, ור' יוסי סובר שאם הוא היה אומר תמורת עולה ושלמים היינו אומרים שהיא קדושה ואינה קריבה לכן הוא אמר את שניהם וכוונתו ששניהם יחולו.

שנו בברייתא שאם אמר בהמה זו חציה תמורת עולה וחציה תמורת שלמים לר"מ כולה תקרב עולה, ולחכמים היא תרעה עד שתסתאב וימכור ויביא בדמי חציה תמורת עולה ובדמי חציה תמורת שלמים, ור' יוסי אומר שאם הוא התכוון לכך מתחילה ואי אפשר להוציא שני שמות כאחת דבריו קיימים, ולכאורה ר' יוסי הוא כדברי רבנן, ויש לומר שאכן הכל דברי ר' יוסי, בברייתא אחרת שנינו שאם אמר בהמה חציה תקרב עולה וחציה תקרב חטאת לר"מ היא תקרב עולה ולר' יוסי היא תמות, ולא נחלקו באומר חציה חטאת וחציה עולה שהיא תמות, ולכאורה יוצא שר"מ הוא שמודה לר' יוסי שתמות, ולכאורה זה פשוט ויש לומר שהיינו אומרים שטעמו של ר"מ לא בגלל שתופסים את הלשון הראשונה שאמר אלא שהוא סובר שחטאת מעורבת קריבה ואפילו אם יאמר חציה חטאת ואח"כ יאמר חציה עולה היא תקרב, קמ"ל שהיא לא תקרב, ושנינו בברייתא נוספת שאם אמר בהמה זו חציה עולה וחציה שלמים שהיא קדושה אך אינה קריבה והיא עושה תמורה והתמורה היא כיוצא בה, ולכאורה זה כר' יוסי וא"כ זה פשוט שהתמורה אינה קריבה, ויש לומר שהחידוש הוא בתמורתה שלא נאמר שאפילו אם היא לא קריבה תמורת תקרב, קמ"ל שהיא לא קריבה שכמו שהיא לא קריבה שהיא באה מכח קדושה דחיה כך תמורתה לא קריבה שהיא באה מכח קדושה דחיה.

ר' יוחנן אומר בבהמת שני שותפין שאם אחד הקדיש את החצי שלו ואח"כ הוא קנה את החצי השני משותפו והקדיש אותה היא קדושה ואינה קריבה והיא עושה תמורה והתמורה היא כיוצא בה **עמוד ב** ורואים מדבריו ג' חידושים שהבהמה שקדושה קדושת דמים נדחתה מהמזבח, ועוד רואים שגם דיחוי שנעשה בעודה חיה הוא דיחוי, ועוד רואים שדיחוי מעיקרא שנראה למזבח נחשב דיחוי.

אב"י אומר שלכו"ע אם אמר חציה עולה וחציה מעשר קריבה לעולה אך יש להסתפק אם אמר חציה תמורה וחציה מעשר האם התמורה קריבה שהיא נוהגת בכל הקדשים או שהיא קריבה למעשר כי הוא מקדש לפניו ולאחריו, ונשאר בתיקון.

משנה אם אמר זו תחת זו זו חליפת זו חל בה שם תמורה, אך אם אמר זו מחוללת על זו אינה תמורה, ואם היה הקדש בעל מום הוא יוצא לחולין וצריך לעשותו דמים שההקדש לא יפסיד. **גמרא** יש לדייק מדברי המשנה שכשאמר תחת זה מועיל שזה לשון של תפיסה וקשה ששנינו שאם אמר על קדשי בדק הבית זו חליפת זו תמורת זו לא אמר כלום ואם אמר תחת זו זו מחוללת על זו דבריו קיימים ואם נאמר שתחת הוא לשון תפיסה מדוע בסיפא דבריו קיימים, ומבאר אב"י שלשון תחתהוא תפיסה וחילול,

דף כז לגבי צרעת נאמר ואם תחתיה תעמוד הבהרת א"כ תחת הוא לשון תפיסה ועוד נאמר תחת הנחושת אביא זה א"כ הוא הולשון חילול ולכן לגבי קדושת מזבח שחל תמורה תחת הוא לשון תפיסה ולגבי בדק הבית שאינם עושים תמורה א"כ תחת משמע חילול, ור"ב אומר שגם בקדשי מזבח מצאנו לשון חילול אם היה הקדש בעל מום, ור"ב אשי מקשה שגם בבעל מום משמע לשון חילול ולשון תפיסה שאם ידו על הקודש ואמר לשון תחת כוונתו להפוך קודש לחול, ואם ידו על החול ואמר תחת כוונתו להתפסו והוא נעשה קודש.

אב"י מסתפק אם היו לפניו שתי בהמות של קדש בעלות מום ושתי בהמות חולין תמימות ואמר אלו תחת אלו האם כוונתו להתפס ולוקה, או שאם יש צד היתר אדם לא עוזב אותו ועושה איסור וא"כ כוונתו ללשון חילול, ואם נאמר שהוא לא מתכוון להמיר שאינו עוזב היתר ועושה איסור יש להסתפק בהיו לפניו

שתי בהמות של קודש ואחת בעלת מום ואחת תמימה ולפניהן שתי בהמות חולין אחת בעלת מום ואחת תמימה ואמר אלו תחת אלו האם כוונתו להתפס תמימה תחת תמימה ולחלל בעלת מום תחת בעלת מום, או שנאמר שהתמימה של חולין היא תחת בעלת מום של הקדש והבעלת מום של חולין היא תחת תמימה של הקדש וילקה על שתייהם, ואם נאמר שכשיש צד היתר אדם לא עובר על איסור וא"כ כוונתו לחלל ולא ילקה יש להסתפק כשהיו לפניו ג' בהמות של קודש ואחת מהן בעלת מום והיו לפניו ג' בהמות של חולין תמימות ואמר אלו תחת אלו האם אומרים שכמו שבתמימות תחת תמימות כוונתו להתפס כך לגבי בעלת מום כוונתו להתפס או שנאמר שבכל מקרה אדם לא רוצה לעבור על איסור כשיש בדבריו צד היתר, ואם נאמר כמו הצד שאדם שלא התחזק לעבור איסורים הוא לא בא לעשות איסור, ור"ב אשי מסתפק באופן שהיו לפניו ארבע בהמות של קדש שאחת מהן בעלת מום ולפניהם ארבע בהמות של חולין ואמר אלו תחת אלו וכאן ודאי יש עליו חזקה לעבור על איסור וילקה ד' מלקות, או שנאמר שאמנם הוא התחזק לעבור על איסור בג' הבהמות הראשונות אך הוא לא יעזוב היתר כדי לעבור על איסור וא"כ כוונתו באחרונה לחלל ולא ילקה עליה, ונשאר בתיקון.

המשנה אומרת שאם ההקדש היה בעל מום הוא יצא לחולין ואמר ר' יוחנן שמדאורייתא הוא יוצא לחולין ורק מדרבנן צריך לעשות לו דמים, ור"ל אומר שמדאורייתא צריך לעשות לו דמים, ולכאורה אם מדובר שיש כאן אונאה קשה שר"ל לא יאמר בזה לעשות לו דמים שהרי שנינו אלו דברים שאין להם אונאה עבדים שטרות קרקעות והקדשות, ואם מדובר שיש ביטול מקח בזה לא יאמר רק יוחנן שצריך לעשות דמים מדבריהם, **עמוד ב** שהרי ר' ירמיה אמר בשם ר' יוחנן על קרקעות של חולין ור' יונה אמר בשם ר' יוחנן על כל הקדשות שאף שאין להם אונאה יש בהם ביטול מקח, אלא יש לומר שבמשנה מדובר בביטול מקח ויש להפוך את דבריהם שלר' יוחנן עושים דמים דבר תורה ולר"ל זה רק מדבריהם, אך זה מובן רק לר' יונה שעל הקדש יש ביטול מקח וכ"ש על קרקעות אך לר' ירמיה שאמר על קרקעות אך בהקדשות אין ביטול מקח א"כ אם נהפוך את דברי ר"ל בדברי ר' יוחנן יהיה קשה בדעת ר' יוחנן, ויש לומר שאכן לר' ירמיה לא הופכים, ולכאורה נחלקו בדברי שמואל שאם חילל הקדש שוה מנה על פרוטה הוא התחלל ור' יונה סובר שיש ביטול מקח כי צריך בשויו שלא כדברי שמואל, ור' ירמיה סובר כשמואל לכן אין ביטול מקח בהקדשות, ויש לדחות שגם ר' יונה סובר כשמואל אך הוא סובר ששמואל דיבר רק בדיעבד אך לכתחילה לא מחללים, ור' ירמיה סובר שניתן לחלל גם לכתחילה, ועוד י"ל שלא הופכים את דברי ר' יוחנן ור"ל ואין להקשות מהמשנה שאין להקדש אונאה שהכוונה שם כדברי ר"ב חסדא שהקדשות הם לא בתורת אונאה אלא חוזר גם פחות מכדי אונאה.

עולא אומר שאין להקדש אונאה רק אם שמו בשנים אך אם שמו בשלש ויותר אינו חוזר גם אם שמו במאה, אך קשה שר"ב ספרא אמר שמאה כשנים ושנים כמאה ויש לומר שהוא אמר רק לענין עדות אך לענין אומד הולכים אחרי רוב דעות אך יש להקשות שגם בשלשה שחלקו על שלושה נלך אחר האחרון שיד ההקדש על העליונה, ויש לומר שעולא סובר שצריך לעשות דמים רק מדבריהם וחכמים הקילו בדרבנן.

משנה אם אמר הרי זו תחת עולה תחת חטאת לא אמר כלום ואם אמר תחת חטאת זו תחת עולה זו או שאמר תחת חטאת תחת עולה שיש לי בבית זה דבריו קיימים אם אמר על בהמה טמאה ועל בעלת מום הרי אלו עולה לא אמר כלום ואם אמר הרי אלו לעולה הם ימכרו ויביא עולה בדמיהם. **גמרא** ר"ב יהודה אומר בשם ר"ב שמשנתנינו שאומרת שכשאמר תחת עולה תחת חטאת לא אמר כלום היא לא כר"מ שאומר שאין אדם מוציא דבריו לבטלה.

כשאמר בבהמה טמאה הרי אלו לעולה ימכרו ויביא בדמיהם עולה משמע רק בטמאה ובעלת מום שאינן ראויות לכן לא ירעו אך במפריש נקבה לאשם או לעולה יצטרכו לרעות, ואמר ר"ב יהודה בשם ר"ב שזה לא כר"ש שאומר לעיל שהמפריש נקבה לאשם היא תמכר בלי מום.